

VAJDA PÉTER ÉS KORA
IFJÚSÁGI HONISMERETI-MŰVELTSÉGI
VETÉLKEDŐ – 2020/21

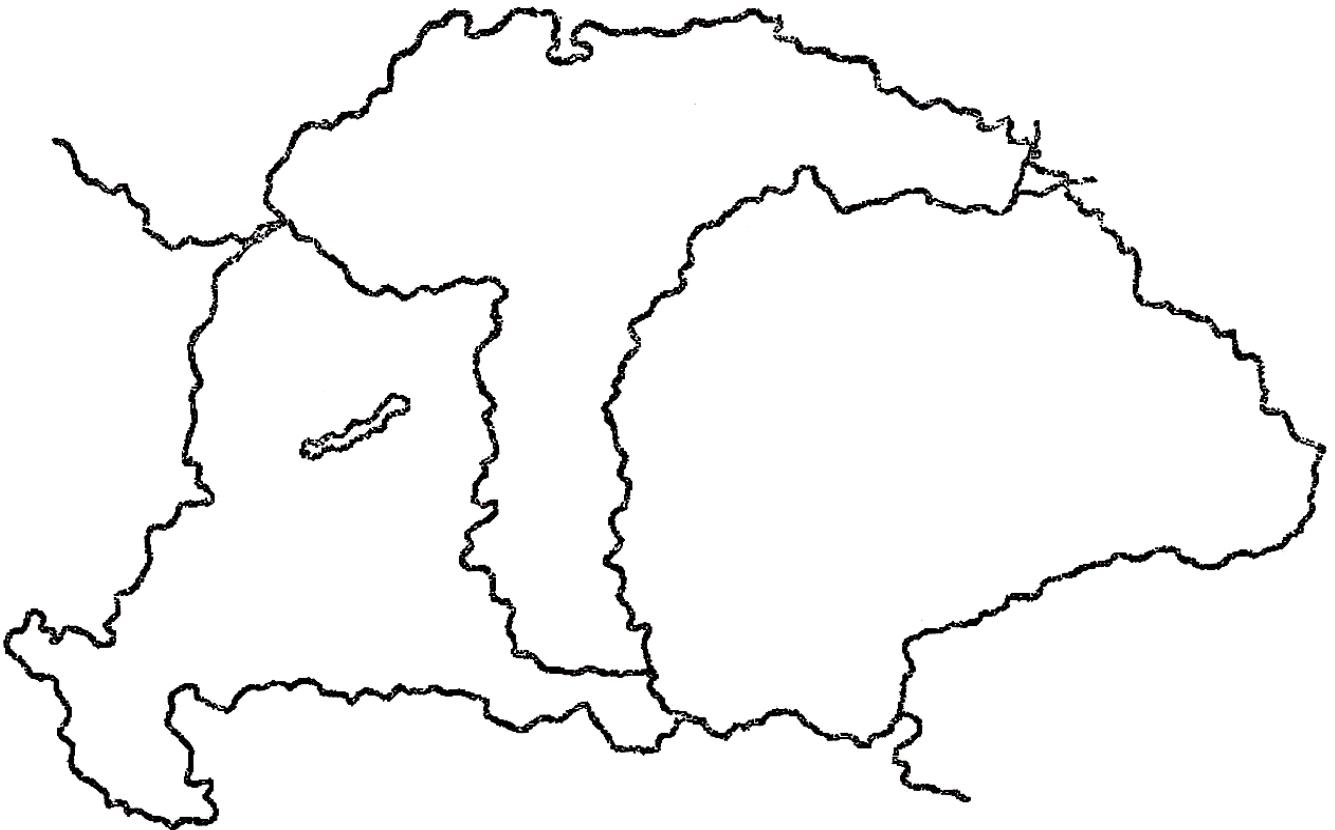
FELADATLAPOK
A JELENTKEZŐ CSAPATOK SZÁMÁRA

Összeállította:
Kerecsényi Zoltán,
az Elsősorban pápai Városbarát Egylet ügyvivője,
a Vajda Péter Emlékprojekt koordinátora

1.

Jelöljétek a térképen, illetve írjátok le alul, a vonalakra Vajda Péter születésének helyét, születési időpontját. A környezetben születtek még neves személyiségek, akik Vajda Péter kortársaiként szintén sokat tettek a hazáért. Ilyen volt például Berzsenyi Dániel, Döbrentei Gábor, Kisfaludy Károly, Táncsics Mihály. Az ő születési helyüket, idejüket is jelöljétek a térképen, illetve írjátok le alulra, a vonalakra!

2.

Vajda Péter legismertebb képmása az itt látható, Barabás Miklós által 1844-ben készített litográfia. Keressetek a 210 esztendeje született Barabástól még három, Vajdáéhoz hasonló litográfiát, melyek Vajda kortársait ábrázolják! Kik voltak ők?

1.

2.

3.

3.

Az alábbiakban Vajda Péter három írásának részletét olvashatjátok. Miről szólnak, hol jelentek meg és mikor? A harmadik szövegrészben pótoljátok a hiányzó szavakat a kihagyott vonalakon is!

a.)

„Van egy szép ország a földön, gyermekeim; neve: Magyarország. Vannak arannyal, ezüsttel bővelkedő hegyei, van síksága, melyen a gabona bőven terem, vannak halmai, hol arany szőlőfürtök érnek, van sok legelője szép marhákkal, erdeje vadakkal, van sok folyama, melyek hallal bővelkednek. Ezen országban nem kevés a falu, s elég számosak a városok; noha még annyi falu s még annyi város elférne benne, s igazán boldog csak ekkor lenne. A városok díszét Pest teszi. Pest az ország első városa, melyet minden magyar büszkén említhet. A nagy Duna mellett fekszik ez, mely Németországbul hozza szőke hajjait s a fekete tengerbe siet. Rajta a gőzösek, hajók és sajkák sokasága mozog. –

Pest a szép dunai város, Buda ellenében, mely középkoriasan fönnülve halmán, némi göggel akarna ifjabb öcsére lepillantani... de mindannyiszor elszégyenli magát. Tudja ő, hogy messze földet beutazhatni, míg olyan palotasorra akadunk, minő a pesti dunasor. Az újépület vagyis pattantyús tanya vidékén kezdődnek a paloták, a legszebb lakok, és mehetsz egyenes irányban majd egy óráig, akár maga a Duna mellett, és szebbnél szebb házakra akadsz, egyik a másikhöz építve, vagy gyönyörű egyenes utcákat képezve. Az újváros Európa legszebb városaiban is becsülettel állana meg. De azért oda ne kölcsönözzük senki fiának. Maradjon ő a miénk, és gyarapítsuk mindegyre.

És Magyarország e büszkesége majdnem egészen rommá tétetett!

– Azt kérdéd, kis barátom: Mi gonosz ellenség támadhatá meg e szép várost? Tatárok, törökök vagy muszkák? Nem úgy, barátocskáim... legjobb barátja látogatta meg, és az okozott neki legnagyobb kárt.

Pestnek legjobb barátja a Duna, ettől kapja legnagyobb élénkségét, ezen hozzák bele az árucikkek nagy részét, legjövedelmezőbb kereskedés ezen üzetik. És mégis majdnem tönkretette városunkat a Duna. A tél ezernyolcszáz harminchét és harmincnyolc között hosszú és havas volt; a Duna jege magas víznél állott meg, máshol pedig a kis víz miatt megfeneklett. Így történt, hogy tavasszal a sok hó elolvadván, annyi lé folyt a Dunába, hogy partjai között alig fért el, s a jég a nagy víz dacára sem mozdult. Budán a Vízi városban s Óbudán az alantabb helyek vízben állottak, a pesti parton is kicsapott a víz, de a védgát jó ideig föltartotta. Március vagy tavaszelő tizenharmadika volt; délután ágyúlővések hirdették a jég mozgását; a nép örült, a kellemetlen vendéget elmenőnek remélvén. De nem messze tudott menni a jég; a Csepel szigetnél megtorlódott s estennen egyre nevedett a víz, míg tíz óra tájban a gátakon át kezdte csapni s a belső városba bérohant. Az alantabb helyek azonnal megteltek vízzel. Az emberek földszintről emeletekbe s padlásra voltak futni kénytelenek,

holmijok nagy részét az árvíznek hagyva zsákmányúl. Reggel felé a külvárosokba is egész erővel rohant a víz s itt a legnagyobb nyomorúságot és veszélyt eszközlé. Rohanása irtózatos és gyors volt; a házak pedig itt alacsonyak és gyöngén épültek, nagyrészt vályogbul. Ezekben csakhamar gyakorlotta erejét a kártékony elem. Rendre kezdtek roskadozni a házak, magokkal temetve mindent, mi bennök és rajtuk vala. Sok ember lőn áldozat...”

b.)

„Ni, mi szépen fehérlik a magas Buda, jer szaladjunk át reá!! – Ne oly vitézül, kis férfiak, még kérdés, át tudtok-e a szép Pestrül a magas Budára szaladni?

Pest és Buda között a nagy Duna folyik, a nagy Dunán pedig nem oly könnyű átszaladni, mint a félhelyes gazda udvarán. Először is, ha az a fahíd vagy inkább hajóhíd ottan nem volna, mit csinálnátok? – Sajkára ülnétek és átsajkázátok... De ha sajka sem volna? Átúsznátok, ha ti. oly derék fickók volnátok, hogy a Dunán keresztül tudnátok úszni. De hát ha a víz igen hideg? ha jeges már, és sem úszni nem lehet, sem a hajóhíd benn nem maradhat, sem sajkázni nem bátorságos, sőt tán nem is lehetséges? – Ugye, ilyen időre nincs semmi tanács zsebetekben?

Az állóhíd arra való, hogy télen és nyáron át lehessen rajta menni. Ilyent építenek most Buda között a Dunán. E híd nem kőboltokon álland, hanem kifeszített lánc-íveken. Evégre a Dunában két kölábat építenek, melyek a láncfeszítésnél gyámként fognak szolgálni. Mind a budai, mind a pesti parton erős hídfő leend, melyeknél kezdődnek az ívláncok, s át fognak nyúlni a hídlábakon által egyik városbul a másikba.

A vízben építés nem csekély mesterség, gyermekek. Itt először is akkora helyet, mint egy jókora udvar, úgy el kell keríteni, hogy se be, se ki ne mehessen víz. Ezt zárgáttal eszközlik. A zárgát egymás mellé szorosán vert nagy gerendákbul készíttetik, két, sőt háromsorosan; a sorok köze agyaggal erősen kitöltetik, azután az elzárt helyrül a víz kiszivattyúztatik, s az emberek a víz közepén levegőben építenek.

A pesti lánchídnál azon különösség is lesz, ifjú barátaim, hogy rajta minden embernek kell különbség nélkül fizetni. Ez azonban igen rendén van, mert illő, hogy amely hasznat más embertül kapunk, azt neki illő módon és arányban megfizessük. Már ha valaki a Dunán át akar jutni, minő fáradságába s költségébe kerülne, ha magának kellene eszközökrül gondoskodnia. Itt ellenben kész hidat talál, és bizonytal szívesen leteheti az egy krajcárt, melyért oly nagy jó adatik neki. Csak here akar másébul élődni, – a munkás és igazságos ember oly viszonyban akar másokkal állani, hogy ingyen se követeljen, sőt inkább mások legyenek az ő adósai, mint ő másoké.”

c.)

„Szerettelek, _____, kék tetőddel, kék tetődön a fehér nappal vagy a fekete felhőkkel s fekete felhőid gyomrában a fényes villámokkal. Gyakran pihentem _____ híves árnyékában, gyakran hallám benned a szelek zúgását, s e zenét _____ nyelvének hittem... gyakran remélek tetődről az ég kapuján beléphetni... Szerettelek, vidék, halmaiddal, völgyeiddel s völgyeid ölében a híves csermelyekkel, tornyokkal távol és közel... a _____ kúpjával és a _____ leszelt tetejével... Gyakran néztelek át a halmok- és hegyekről, gyakran szeltelek át futásomban. Szerettelek, _____, melyek légi halakkint úszkáltatok _____ egében... madarak, melyek csevegtetek előttem és fészkeltetek és dolgot adtatok, hogy elraboljam nyájas fiaitokat... _____, melyekkel versenyt siettem egyik virágtúl a másikhoz...”

4.

Az alábbiakban felsorolt dátumok és szavak Vajda Péter életének fontosabb állomásait jelzik. Röviden fejtsétek ki, hogy mit is takarnak ezek Vajda életében!

- 1819 ősze, Sopron:

- 1826. Győr, Balaton környéke, Selmec vidéke, Tirol:

- 1828 ősze, Pest:

- 1831. kolerajárvány, „Koszorú”:

- 1832. Papp Katalin:

- 1833. „Hasznos Mulatságok”:

- 1834. Németország, Anglia, Lipcse, „Garasos Tár”, „Tudományos Gyűjtemény”, „Auróra”, „Kritikai Lapok”, „A legszebb leány”:

- 1835. Kassa, „Magyar nyelvtudomány”:

- 1837. MTA, „Tárcsai Bende”, „A nap szakaszai” :

- 1837-1842. „Auróra”, „Athenaeum”, „Természet és a Világ”:

- 1839-1844. „Dalhon”, „Magyar nyelvtan”, „Magyar-német olvasótár”, „Nemzeti ábéczé”:

- 1841. Kisfaludy Társaság, Természettudományi Társulat, Iparegyesület:

- 1843. Szarvas:

- 1843 októbere – 1844 márciusa, „Erkölcsei beszédek”:

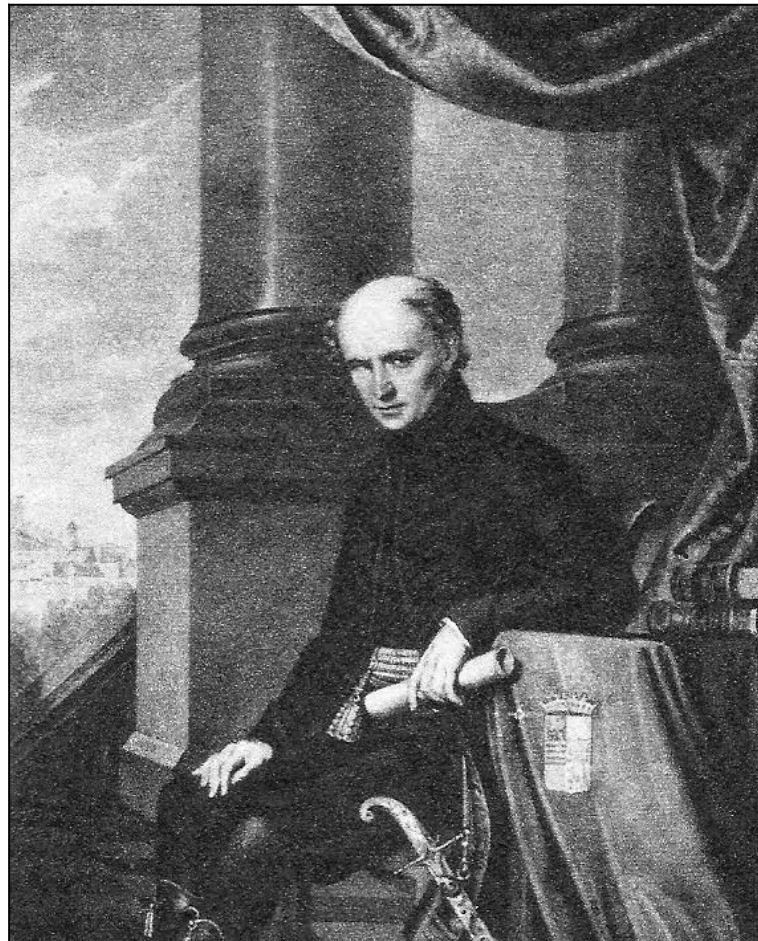
- 1844 áprilisa, cenzúra:

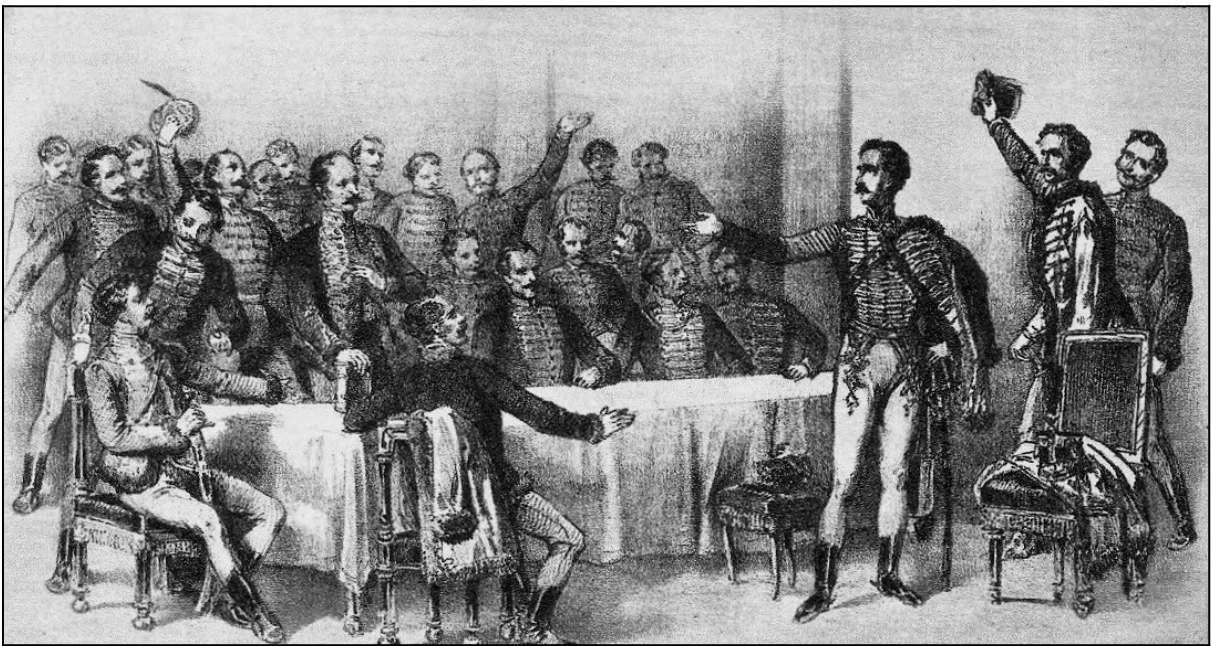
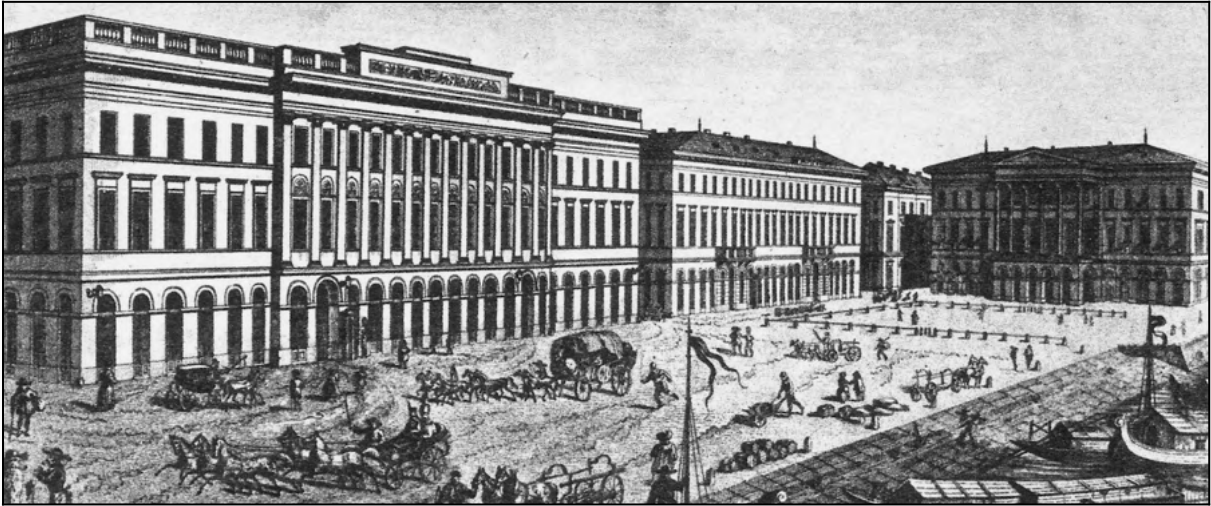
- 1846. február 10.:

5.

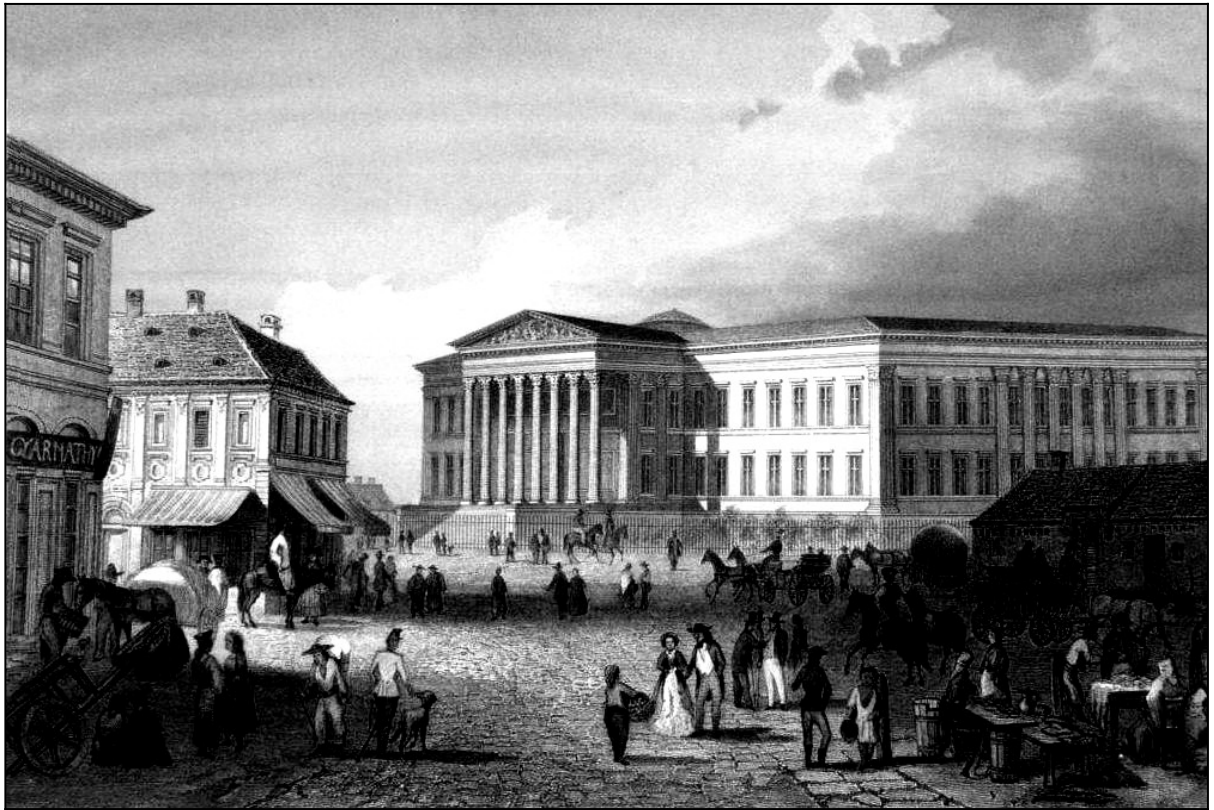
Vajda Péter 1832-től egyre inkább részt vesz a reformkor köz- és irodalmi életében. Gyermekkori élményei, a jogtalan parasztok és városi szegények sorsa, külföldi utazásai, a hegeli tanok megismerése a haladás oldalára állítják a szabadságot, a jogot, a függetlenséget szerető Vajdát.

A 195 esztendeje, 1825-ben elkezdődött, és 1848 tavaszáig tartó reformkorszak számtalan szociális, gazdasági, kulturális vívmányt szült, melyek alapkövei lettek az öntudatra ébredő nemzet újkori történelmének, s elvezettek a modern, polgári Magyarország megteremtéséhez. Az alábbiakban e jelentős korszakra jellemző képeket osztunk meg. Kiket, miket látni ezeken a képeken?

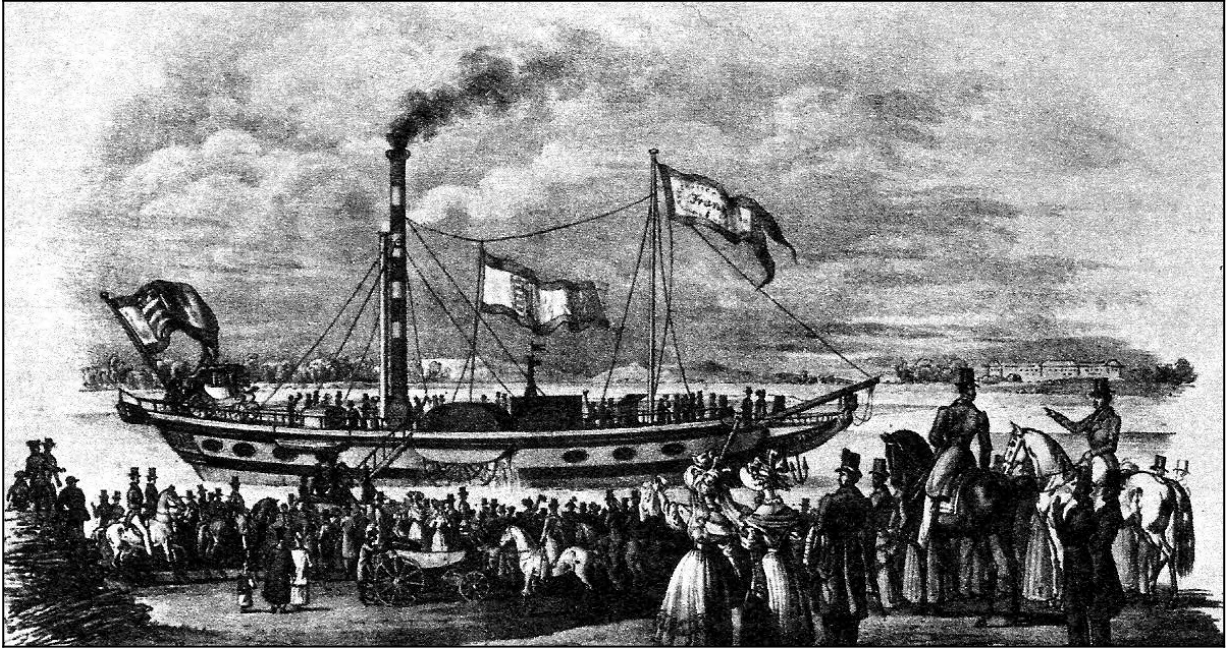

6.

Keresztrejtvény Vajda Péter „szótárából”. A rejtvény megfejtése után a vastagon bekeretezett sorban Vajda Péter egyik versének címét kapjátok meg. Vajda után nem sokkal a magyar irodalomban hasonló címen később is született egy költemény. Ki írta azt?

1. mezei virág

2. Duna

3. avarok országa, azaz Magyarország

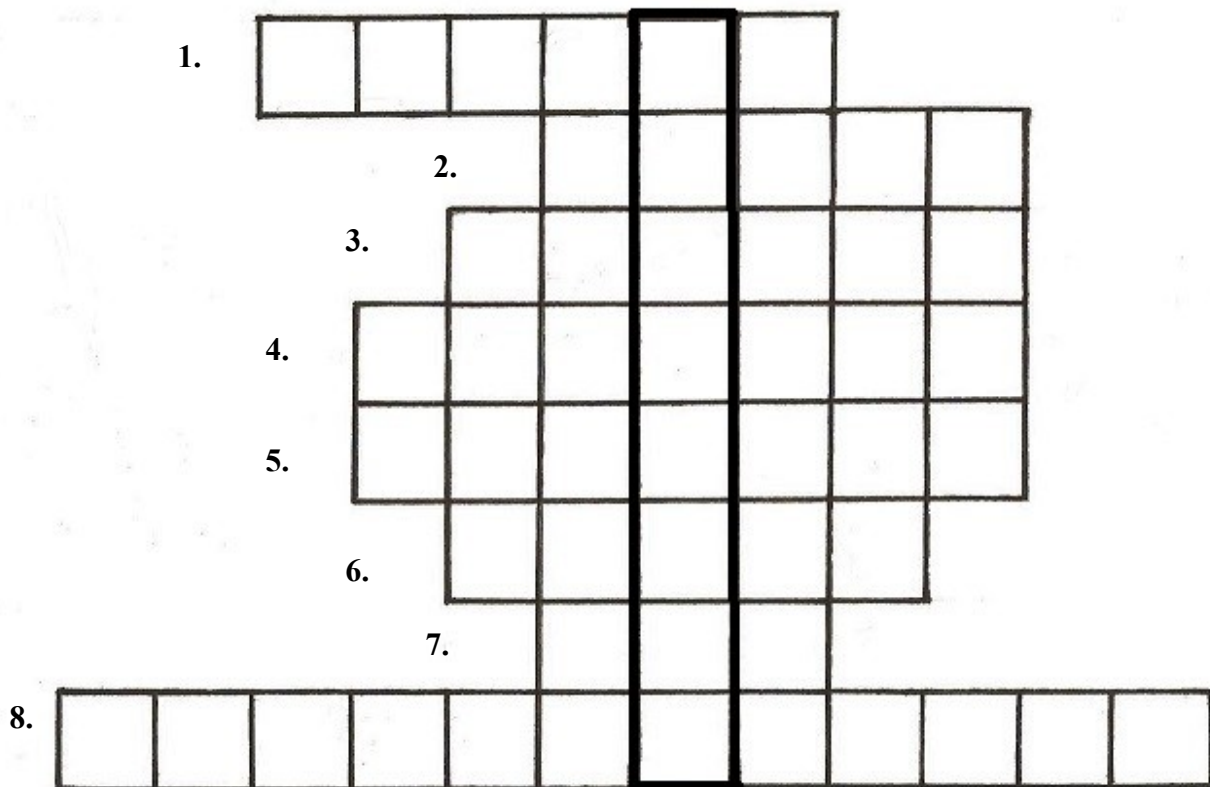
4. boltíves csarnok

5. polip

6. indiai uralkodó

7. természet, natura

8. látványosság

7.

A képen látható, 205 esztendeje született néhai pápai diák hű kollégája, társa volt Vajda Péternek a szarvasi iskola hírnevének öregbítésében. Nagy lelkesedéssel terjesztette Vajdával együtt a magyar nyelvet, különösen a Szarvas környéki, nem magyar nyelvű településeken. Minden tantárgyat anyanyelven mertek tanítani. *„A magyar nyelvben a nemzeti egység vezércsillagát és őrangyalát tekintsétek, mely nélkül maholnap egy, a töröknél nem jobb északi hullám nyelhet el bennünket... Legyen a magyar nyelv azon Ararát számunkra, melyhez megkössük polgári alkotmányunk hajóját, az igazság, munka és testvéri szeretet kincseivel bővelkedőt.”* – írja Vajda Péter a képen látható személy 1840-es „A zsidókról” című könyvének előszavában. Ki látható a képen, mely fontosakat illik még tudni róla?

8.

Lukácsy Sándor írja 1972-es Vajda-kötetében: „...1824 óta tanította az elméleti orvostant, természettudományos nyelvünk úttörője, a magyar nyelvű oktatás élharcosa, az írók jóbarátja, ugyanakkor olyan típusú ember, aki büszkén vallotta magát jobbágyok ivadékának... Vajda vele együtt fogja megszervezni a természettudományi társulatot...”

Akiről a kis idézet szól, és aki az alábbi képen látható, 155 esztendeje hunyt el. Ki látható a képen, mely fontosakat illik még tudni pályafutásáról?

9.

Keressük az alábbi versrészlet szerzőjét, címét és keletkezésének helyét, idejét!

*„Oh természet, midőn alunni mentél,
Alunni a múlt ősznek végivel:
Elbúcsuzál-e kedves gyermekedtől,
Elbúcsuzál-e leghivebb fiadtól,
Ótőle?... és ha elbúcsúztatok:
Gondoltad-e, hogy végbúcsútok ez? –
Alszod, természet, téli álmodat...
Alszol... vajon megálmodád-e már,
Megálmodád-e azt a bánatot,
Mely ébredésed reggelén megüt?
Föl fogsz ébredni, fölkelt a tavasz,
S a csalogány mond legszebb éneket
Föltámadásod hangos ünnepén;
Pedig volt egykor, aki érkezésed
A csalogánynál szebben üdvözelt.
Te szétekintesz, s kérdeni fogod:
Hol van legelső dalnokom? hol ő?...
Egy sírhalom lesz rá a felelet.
Oh, természet, viseld gondját e sírnak,
Melynek lakója leghivebb fiad,
Viseld gondját... ültess áldás gyanánt
Virágaid legszebbjeit reá;
Ugysincs e honnak, nincs hálás keze,
Hogy megtegye, ha elmulasztanád.
Oh e hazában olyan sok jeles
Sírján ingatja vándor fuvalom
A feledésnek tüskebokrait! –
Vagy mondd, hazám, hogy multad illeti,
Csak multadat s nem a jelent, e vád;
Mondd, hogy szivedben lesz egy kis helye
Maradni-méltó emlékezetének.
Vagy nem méltó-e rá, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szívében hordozá?...”*

10.

Készítsetek egy, a reformkorban, Vajda Péterrel egyidejűleg élt híres személyről képes tablót (A/3)! A tabló előszóval történő bemutatására és a pontozására a 2021. januári vetélkedőn kerül sor.

A D A T O K:

ISKOLA NEVE, CÍME:

CSAPAT NEVE:

CSAPATTAGOK NEVE, OSZTÁLYA:

1.

2.

3.

FELKÉSZÍTŐ TANÁR NEVE, ELÉRHETŐSÉGE (E-MAIL):

FELADAT-PONTSZÁMOK:

1. feladat: 10 p./
2. feladat: 6 p./
3. feladat: 10 p./
4. feladat: 16 p./
5. feladat: 11 p./
6. feladat: 9 p./
7. feladat: 2 p./
8. feladat: 2 p./
9. feladat: 3 p./
10. feladat: 10 p./

**A FELADATLAPOK
MEGOLDÁSÁÉRT
ELÉRT PONTSZÁM
ÖSSZESEN:**

79/

a Zsűri elnöke